

Els estudis sobre En Quadrado

Ja som enfora dels dies del centenari. Ha passat aquella febra de discursos i articles sobre l'obra del polígraf menorquí, la valor de la gran majoria dels quals es nula, i, ara, finides les lloances oficials, acadèmiques i de pose que amb tal motiu es feren, examinam serenament la producció quadradista d'aleshores i veim que l'obra seria, completa, definitiva, sobre Josep Maria Quadrado encara està per fer. Tenim, es ver, treballs remarcables que donen llum i guia i deuran esser posats a contribució. En primer lloc hi ha el judici critic o vindicació amb que Menéndez i Pelayo prologà la colecció dels *Ensayos*, judici del qual, al nostre entendre, no hi haurà quasi res que rectificar; en segon lloc hem de considerar el llibre de Mossen Antoni M.ª Alcover *D. Jusep M. Quadrado. Sa vida i ses obres* que es l'estudi analitic millor que tenim; segueixen en importancia alguns dels treballs inclosos en els *Homenajes* de la Sociedad Española de Excursiones i de la intelectualitat mallorquina; ve després el llibre del Dr. Vila i Anglada indispensable per l'estudi de l'obra poètica d'En Quadrado part de la qual donà a coneixer i, per ultim, hi ha que tenir en conte els opuscles de Damià Isern, Miguel S. Oliver Dr. Josep J. Valenti i *l'Apologia* de Miguel Ferrá que ajuden a la visió de la figura del mes gran dels ciutadellencs. Hi ha, però, molt que dir encara sobre En Quadrado i ja no s'ha dit per les dificultats que hom troba al intentar l'estudi de la seva personalitat. Gran part de la seva producció dramática roman inédita a la «Biblioteca Menéndez y Pelayo» de Santander; el seu copiós i, per força, interessant epistolari tampoc es conegut; les seves poesies es troben disperses. I mentres no coneguèm aquestes i altres coses que serán objecte de distints capítols en el llibre que hem de fer, no podrem dir la darrera paraula. Un punt quasi desconegut també és la polèmica en que va pendre part En Quadrado sobre la residencia del Bisbe de Menorca, polèmica que és un reflexe fidel de l'espiritualitat dels menorquins de mitjan segle XIX i als molts escrits de la qual n'hem d'afegir dos d'inèdits que hem tingut la sort de trobar i prest donarem a llum. I en tant que estudiam tots aquets materials i mentres no ho tinguèm tot ben filat y debanat una cosa gosarèn demanar als quadradistes espargits pel món: una edició de les Obres Completes de Josep Maria Quadrado.

JOAN HERNANDEZ MORA.

414

POESIA LIRICA

Ses obres selectes dels mestres de més anomenada que hem donat a tastar en aquesta secció per força tenien que donar un resultat: es de que les ensaboriguéssin els joves de bon gust, prenent afició a sa forma poètica; i ses provatures d'imitació havien de venir, primerenques o tardanes.

Ja n'han arribat diferents, unes més endevinades que ses altres, pero totes plenes de idealitat i d'amor a sa nostra terra. Molt gustosos les hem lletgides totes, i als joves que les duen els hi hem donat coratge, alabant es bon proposit. «Tots els començaments son fadigosos, els hi hem dit; ses coses belles solen estar amunt i hom s'ha d'estirar per arribar-hi; pero aquell qui troba ses costes agraes i devant ses primeres dificultats ja s'atura, no farà mai cami.»

No podrem publicar tot lo que mos duguin. Triarem allò que més mos agradi, mesclant obres dels vells mestres amb produccions de joves qui duen idea de pujar també fins dalt de ses muntanyes plenes de llum.

LA NIT

Sa fosc de sa nit
per tot ja s'escampa
deixant entre ombres
els plans i muntanyes.

Y tot ès misteri,
silenci i quietut,
com un cementeri
solitari i mut.

Sa nit es tranquila;
un rosinyol canta
i dintre un pinar
ses notes desgrana,
com aigo que brolla
de una font clara...

Y en mitg de sa nit,
aquella cantada
ès trista i alegre.
ès dolça i amarga.

I passen ses hores
silenciòsament...
no més ses fuètes
mogudes al vent
(que n'es tan suau
que apenes se sent)
sembla que suspiren
amorosament.

I l'anima jove
no pot evitar
que sens sebre perchè
es posi a plorar.

Aixis la nit passa,
sublim, silenciosa,

suau, encantada,
tristament hermosa.

I aquella fosc
que per tot s'escampa
ja no ès tan intensa,
ja 's torna més clara...

Llums clares tremolen
i estels ja s'apaguen,
i nuvols de roses
a l'aurora senyalen...

Ja es veuen ses roques,
ja es veuen els arbres;
aucells que es desperten
alegres ja canten;
pero aquell misteri
de la nit acaba,
que es lo qui li dona
encant inefable.

Oh nits tranquiles del camp!
Oh nits tranquiles i clares,
que m'havèu sentit plorar
quan amb voltros jo parlava!

Quan ma anima endolada
i cansada d'esperar,
venia llevors a cercar
s'anima que no trobava.

Oh nits tranquiles del camp!
Nits estrellades i clares,
jo sé que haurèu de trobar
de menys al que plorava
perque no havia trobat
s'anima que s'estimava.

MIQUEL ALEJANDRE I MONJO.

NOSTRA PARLA I SA MUSICA

No és ver que pareix que sa música no pot regoneixer cap nacionalidad? I dó, no és axis. Sa música brolla tant d'es fons de s'ánima d'un poble, que per força ha d'ésser sa més genuïna expressió.

Abuí mateix assistim a una de ses més clares manifestacions: sa preponderancia de sa música a Russia. S'esprit inquiet i revolucionari d'aquell país, ens arriba a nosaltres tradüit a través dels sons, i per aquells qui saben lletgir amb s'oïdo, es innegable que poden apreciar distintament s'estat de viure d'aquell poble, casi mellor qu' esl homos credulencs a ses informacions de sa premsa.

Com va passar en sa Revolució Francesa qui la precedí sa literaria; (Voltaire, Rousseau, Diderot,) sa revolució russa fou precedida de sa revolució musical; basta nomenar un cas per no dir que sa meva afirmació es fortuita: Alexandre Borodin, autor de «El Príncep Ígor», de quina òpera, qu' abuí ha omplert de sonoridad els mes grans teatres lírics del mon, pot afirmarse que és una viva pintura de psicologia moscovita.

I dó bé, sa música és sa verdadera nostra parla en un sentit d'ample universalidad, emperó dita universalidad fa referencia solsament a n'es caràcter formal o objectiu, es a dir, a sa manera com els pobles més apartats i més distanciatos de llenguatjes, poden sense cap versió a sa llengüa propia interpretar es gran parlament dels sons. En aquest sentit s'universalidad de sa música, repetim que no té confins. Ses obres d'en Beethoven, per exemple, no están tradüides a s'espanyol. Baix aquest aspecte, sa música, deixa a sa literatura, una mica enrera.

Déu, quant donà a s'homo es portentosíssim dó d'es geni musical, podem dirque vá crear ses races y els pobles; permetent, encar que no fos més qu'als esprits ultrarefinats, sa completa intel·ligencia de ses seves idees passionals.

Hem dit que és sa verdadera nostra parla, perque en es recull de cançons de s'infancia—poderós arxiu de ses tradicions d'un poble,—es ont hi bèuen els grans musics els temes amb quin desenrotllament i variacions han de construir ses seves simfonies.

Alabèu-la, i dó, sa música popular; desterrèu sa música exòtica qu'imposa sa sociedad, i que certement no ès s'expressió de cap noble sentiment, i quand l'hagin més ben compresa aquella, allí ont sentireu una melodia de sa vostra naturaleza, comprendrèu que hi ha una vèu germana de vostra parla que sens dupte ha de fer entendrirvos es vostre cor.

RAMON JANSÀ.

Mahón MCMXXIV.

SES VOLTES QUE EL MÓN DÓNA

Els anys passen. Sa gent se renova. Sempre en neixen i sempre se'n moren. Els vells carrers mal empedrats i tapats d'herba, avui tenen aceres i cada dia hi trafeguetgen els fematers municipals. Ses cases les fan d'altra manera. Ja no se veuen aquelles entradotes grans, devall volta i sense enratjolar. Avui a cada casa hi fan, per poc, dues portes: una dóna a s'escala de sa cambra; s'altra a un passadis, deixant a un costat una saleta entapissada.

Peis voltans de Mahó no se hi alcen aquelles parets tan altes que feien els camins ombrigols i encuniosos. Ara a cada banda de ses carreteres i a sa vorera de la mar s'hi edifiquen casetes alegres, obertes al sol i s'aire.

Tot se reforma, tot se renova, tot progressa, tot millora. Els vells enyoram ses coses passades, tals com les vèiem en sa nostra joventut; però hem de confessar que ès més polit lo d'ara.

Quan noltros vam obrir els ulls, el món ja marxava i havia tingut moltes mudances. Davant noltros, dins es nostro temps, també tot ha mudat molt. Quan noltros ja no hi siguem, el mon no s'aturará; i sa nostra ciutat i sa nostra illa seguiran es camí del món.

Esser bon patriota no es mirar sempre endarrera, sinó també cap endavant.

Des temps passat en sabem qualque cosa; des que ha de pervenir no en sabem res. No més hi podem fer figuracions, i dins elles posarhi tot s'amor des nostro cor, com un pare qui, acabada sa feina des dia, s'assèu a contemplar con juguen els seus fills davant sa porta, i cavila damunt lo que podran arribar a esser, si tenen seny i llestesa i sa sort els ajuda.

Si de joves, mirant cap endarrera, hem tingut un patriotisme de fills carinyosos, també de vells, imaginant ço que encara ha d'esser, podem disfrutar ses dolçors d'un amor patriòtic paternal, encoratjant als homos qui pujen per a que mos contrapassin amb valentia, per a que vagin mes enllá de on havem pogut alcançar noltros.

Arribará un temps en que tot haurá baratat, en que tot haura millorat. Els qui ara son al-lots serán homos i hauran nascut generacions noves, qui voldran fer reformes i millores i viure una nova vida, a sa seva manera. ¡Que els encamini Deu i els hi doni una bona ventura!

Sa junta de cap d'any

Dia tres de gener vam tenir sa reunió general que disposa es nuestro reglament.

Foren aprovats els contes, ses nostres petites finances. Som pobres, pero no estèim endarrerits.

Per dimisió des Secretari Sr. Marçal Pascuchi i des vocal Sr. Jaume Ferrer Aledo, se va votar Junta Directiva nova, quedant constituïda amb aquesta forma:

President: Sr. Joan Mir i Mir.

Vice President: Sr. Francesc Hernández Sanz.

Tresorer: Sr. Humbert Ferrer Hernandez.

Bibliotecari: Sr. Ferrán Soldevila Zubiburu.

Vocals: Mossen Josep Juaneda i Calleja; Sr. Pere Ripoll Busquets; Sr. Josep Codina Villalonga; i Sr. Rafel Farnés i Monjo.

Secretari: Sr. Joan Hernandez Mora.

Després se va donar compta de com havíem enviat a s'Ajuntament un escrit demanant, amb modestia i respecte, ajut per sa nostra obra de patriotisme i cultura; i el senyor Batle, don Francesc Ponseti Vinent, mos lo va tornar, perque no estava redactat en «el idioma oficial».

Parlarem demunt aquesta feta diferents associats, demostrant sa raó que noltros teníem, sense sortir de ses lleis ni de ses disposicions des Govern, i s'acordá enviar un ofici expressiu des nostro disgust al senyor Ponseti, soci de NOSTRA PARLA; perque demunt es Batle no hi tenim jurisdicció, i perque un Batle, qualsevol hagi siguda sa forma i procedencia de son nomenament, sempre duu sa representació de sa ciutat, i ha d'esser respectat per tothom.

Si hagués sortit aquells dies es nostro *Butlletí*, tal vegada hauríem pogut escriure paraules de passió, i ara en tendríem remordiment; perque de llavors ençà el senyor Ponseti ja no es Batle i ha sofert persecució, com noltros mateixos; éll en proporció més greu.

Després parlarem d'altres coses i se varen fer projectes pes día de demá.

Tip. Mahonesa